

Puhureita Pohjoisesta

Arktisten kansojen muuttuvat perinteet

Porthania, sali III
Yliopistonkatu 3, Helsinki

Torstaina 19.4.2012
klo 9-17.15

9.00 Ilmoittautuminen
VAPAA PÄÄSY

9.15 **Tervetuloa, FT Irja Seurujärvi-Kari**

9.20 Dos. Leht. *Petri Halinen* (HY, arkeologia)
Saamelainen kulttuuri tulee näkyväksi keskiajalla

Saamelainen metsästäjä-keräilijä -yhteisö oli rautakaudella arkeologisesti varsin näkymätön kulttuuri, mutta rautakauden lopulla ja varhaiskeskiajalla siitä tuli näkyvä: asuinpaikat, pyhät paikat, kätököt ja aineellinen kulttuuri ovat selkeästi erotettavissa ja liitettävissä saamelaiseen kulttuuriin. Saamelainen yhteiskunta organisoitui ja sen muodot saivat yhtenäisen ilmeen.

10.00 Dos. *Risto Pulkkinen* (HY, uskontotiede)
Ställu ja kumppanit - Pohjoisen luonnon pahikset
Luonnolla on ihmiselle kahdet kasvot: kiehtovat ja kauhistuttavat. Vähintään piilotajuisesti myös luonnosta elävät ihmiset ovat kokeneet sen edessä vierautta ja toiseutta. Luonnon kauhistavuus on pukeutunut myyttiseksi hirviöhahmoiksi, kuten saamelaisten ställu.

10.40-11.00 KAHVITAUKO

11.00 FT. Leht. *Irja Seurujärvi-Kari*
(HY, saamentutkimus)

Kansainvälinen alkuperäiskansaisuus

Saamelaisten identiteetti- ja oikeuskysymykset ovat jatkuva prosessi, jossa monia asioita on koko ajan meneillään Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Aihe liittyy keskeisesti ajankohtaiseen alkuperäiskansaliikkeen ja -diskurssin tuottamaan alkuperäiskansaisuus-indigenism-teemaan.

11.40 FT, kielitieteilijä *Anna Idström*
“Vaeltaa kuin kevätporo, juoksee kuin hankiriekko” – eläimet inarinsaamen idiomeissa

Pohjoisten alkuperäiskansojen uhanalaisissa kielissä on vakiintuneita metaforia, monimerkityksisiä sanoja. Näkyvimmin ne voi havaita idiomeissa, jotka ovat samalla kielen kulttuurisidonnaisinta ainesta. Inarinsaamen sisältämät eläinaiheet idiomit näyttävät muiden saamelais- ja myös intiaanikielten tavoin perustuvan läheisesti konkreettiseen luontohavaintoon.

12.20-13.20 LOUNASTAUKO

13.20 FT *Karina Lukin* (HY, folkloristiikka)
Muuttuva tundra nenetsien kerronassa

Osa Euraasian pohjoisilla tundrilla poropaimentolaisina eläneistä nenetseistä vaihtoi neuvostovuosina kodat asutuskeskusten taloihin. Mitä vaikutuksia muuttamisella on ollut paimentolaisyhteisön materiaaliseen ja suulliseen kulttuuriin, kieleen sekä käsityksiin tundra- ja omasta itsestään yhteisönä?

14.00 FM *Lotta Jalava*
(HY, Suomalais-ugrilaiset kielet)

Taimyrin niemimaan kieliyhteisöjen menneisyys ja nykypäivä

Pohjois-Siperiassa, Taimyrin dolgaanien ja nenetsien piirissä elää viisi virallista alkuperäiskansaa: nenetsit, dolgaanit, enetsit, nganaaanit ja evenkit. Evenkejä lukuun ottamatta alkuperäiskansat ovat säilyttäneet alueella omat kielensä, jotka ovat käytössä heidän omissa yhteisössään. Vähemmistökielten elinvoimaisuutta ja säilymistä vaarantavat kieliyhteisöjen ja elinkeinorakenteen muuttuminen, venäjän yksikielisyyttä suosivat asenteet ja aktiivisten elvytystoimien puuttuminen. Mitkä Taimyrin alkuperäiskielistä säilyvät ja mitkä katoavat?

14.40-15.00 KAHVITAUKO

15.00 Tietokirjailija *Voitto Valio Viinanen*
Kyynelniemen mänty ja Inarin saamelaiskylät

Miten ilmastotekijät vaikuttivat pohjoisten lapinkylien vaiheisiin? Pohjoisissa lapinkyliissä perinteiseen luonnonvarojen käyttöön kuului laaja asuinpaikkakierto. Verollisten väheneminen esimerkiksi Inarissa merkitsi muuttoa Jäämeren rannikolle. Puiden vuosilustokalenterin soveltaminen paikallisesti sopii historiatutkimukseen ja täydentää perinteisiä menetelmiä lapinkylien asutus- ja väestöhistorioiden selvittämisessä.

15.40 Prof. *Hannu Kahakorpi*
(Lapin yliopisto, elokuvataide)

Verivanhimman rinnoilla - elämäkertaelokuva
Lars Levi Laestadiuksesta

Kuka sopsi näyttämään Lars Levi Laestadiusta (1800–1861), pappia ja tiedemiestä, jolla uuden elämäkertateoksen mukaan oli seitsemän elämää. Laestadius oli muun muassa saamelaisten muinaisuskon tutkija ja kasvitieteilijä, jolle myönnettiin Ranskan Kunnialegioonan ritarin arvonimi. Ohjaaja Kahakorpi kertoo elokuvaprojektistaan, valmistelujen nykytilasta ja näyttelijävalinnoista.

16.20 Prof. *Juha Pentikäinen* (Lapin yliopisto)
Castrén, Laestadius ja Donner - pohjoisen etnografian tekijät ja näkijät

Palattuaan tutkimusmatkoiltaan Siperiasta M. A. Castrén (1813–1852) luennoi 1840-luvulla pohjoisten kansojen mytologiasta ja folkloresta tavalla, jonka johdosta häntä voidaan pitää yhtenä pohjoisen etnografian perustajista. Hänen kenttätö pohjainen tutkimusperinteensä innoitti sekä suomalaisia että ulkomaalaisia etnografajeja. Kai Donner (1888–1935) osoitti, että brittiläisen antropologian ja pohjoisen etnografian yhdistämisestä syntyi hedelmällisiä tuloksia. Laestadius kirjoitti saamelaisten mytologian omien kenttäkokeustensa ja ekologisen asiantuntemuksensa pohjalta.

17.00-17.15 Loppukeskustelu ja yhteenvedo

